

DİVAN ŞİİRİNDE ÖNEMLİ BİR LEİTMOTİF : SÜHAN REDİFLİ ŞİİRLER

Şevkiye KAZAN*

ÖZET

Şiirde ses, ritim, armoni ile anlam arasında uyum, ne kadar güzel olursa kulağa o kadar hoş gelir ve şiir, hem okuyana hem de dinleyene bir musikîyi çağrıştırır. Redif, şiirin bütününde ses ve âhenk açısından önem arz ederken, anlam bakımından da dizelerin birbiriyle olan ilgisini sağlar. Şiirin her beytinin sonunda tekrarlanan aynı anlam ve görevdeki bu ek veya sözcükler, şiirin hem şekil hem âhenk kazanmasına yardımcı olur. Redif, divan şiirinde kafiyenin bütünlüycisi ve zenginleştiricisidir.

Farsça bir isim olan “sühan”; sözdür, kelâmdır, lafızdır, şiirdir. “Sühan”, edebiyatın ve şiirin temel malzemesi, bir başka deyişle bedenidir. Divan şâirlerimiz bazen “söz”, bazen de “sühan” kelimesini redif olarak kullanmış; şiirlerinde poetika anlayışı içerisinde semboller ve benzetme unsurlarıyla birlikte anmışlardır. Bu kelimeyi rediflerde de sık sık karşımıza çıkması sebebiyle onu bir leitmotif / bir temel eleman olarak ele almak mümkündür. İncelediğimiz şiirlerde “sühan” redifi, sürekli tekrarlanan bir ezgi, şiirin en önemli ses ve anlam birimi, odak noktası, anahtarı durumundadır.

Şâirler, bir yandan birbirlerinden etkilenirlerken bir yandan da dillerini işleyip geliştirmişlerdir. Şâir farklılıklarına rağmen, ortak bir benliğin ürünü olan sühan redifli şiirlerin çoğu, öz ve ses bakımından benzerlikler taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sühan, söz, şâir, divan, redif, leitmotif, divan şiiri.

GİRİŞ

Redifin dize sonlarında simetrik olarak tekrarlanmasıyla anlam ve âhenk bütünlüğü sağlanır. Böylece redif, bir konu etrafında şekillenerek, şiirin temasını meydana getirir. Hatta redifler, çoğu zaman şiirlerin ismi yerine kullanılır ve şiir, “su kasidesi”, gül kasidesi”, “sünbül kasidesi”, “güneş kasidesi”, “sühan kasidesi” gibi adlarla kimlik kazanır.

Divan şiirinde her şâirin kendi bulduğu ve şiirine kattığı kafiye ve redifler vardır. Cemal Kurnaz’a (1997:265-266) göre, Divan şâirlerinin kullandığı bazı yeni redifler, aynı zamanda birer belge niteliğindedirler ve şâiriyle özdeşleşmektedirler. Redif olarak seçilen bu kelimeler, şâirlerin ve aynı zamanda içinde yaşadıkları toplumun psikolojisini de yansıtırlar. Bu gibi rediflerle yazılmış şiirler kronolojik olarak sıralandığında, siyasal olaylara paralel olarak değişen toplum psikolojisini takip etmek mümkündür. Zaman zaman tezkire müellifleri bu tür orijinal buluşlardan söz ederler.

Tanpınar’a (1982:20) göre, şiirde asıl tema, kafiye ve rediftir. Şâirin ilhamını bunlar idare eder. Düşünce ve hayal, kafiye ve redifin mihveri etrafında kurulur. Şâir,

* Dr. SDÜ Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (sevkazan@yahoo.com)